

IMPACTUL TAXELOR PERCEPUTE DE CĂTRE SERVICIUL VAMAL ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Lilia ROTARU, Maria COJOCARU

Universitatea de Stat din Moldova

Un aspect important al activității unui stat este activitatea de export-import, care este și un generator de venituri bugetare fiscale. Pornind de la această premisă, principalul obiectiv urmărit prin studiul nostru a fost studierea principalelor evoluții și tendințe ale defalcărilor fiscale efectuate prin intermediul organelor vamale, punându-se accent pe factorii care determină aceste modificări.

O atenție deosebită este acordată evoluției TVA, accizului și taxelor vamale. Pentru a analiza evoluția și nivelul încasărilor vamale pe diferite componente (taxe vamale, TVA, accize) am utilizat datele oficiale publicate de Serviciul vamal al Republicii Moldova, Biroul Național de Statistică al Moldovei. Analiza principalelor tendințe ale încasărilor fiscale de către Serviciul vamal al RM a fost realizată utilizând și prelucrând datele extrase cu ajutorul metodelor și procedurilor statistice, fiind calculați: indici cu bază în lanț, indicele mediu de creștere, abaterea absolută și relativă, identificarea tendinței de evoluție.

Cuvinte-cheie: încasări fiscale, organ vamal, buget de stat, facilități fiscale.

IMPACT OF THE DUTIES LEVIED BY CUSTOMS SERVICE IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

An important aspect of the activity of a state is the export and import, which is the same thing as tax revenue in the state budget. On the basis of this requirement the main objective pursued by our study has been studying main trends of tax transfers carried out through customs, with particular emphasis on factors determining these changes. Particular attention is paid to development of consumption taxes, excises and customs duties. To analyze the evolution and the customs receipts across the various components the authors used official data published by customs service of the Republic of Moldova, National Bureau of Statistics of the Republic of Moldova. Main trend analysis of tax revenues customs service of Republic of Moldova was constructed using data extracted using statistical methods and processes being calculate: an index with the base in chain, the index average increase, absolute and relative deviation, identification downward trend.

Keywords: income tax, customs, budget, tax facilities.

Impozitele sunt cunoscute din antichitate și se presupune că au apărut în cadrul primelor formațiuni statale, fiind determinate de necesitățile întreținerii materiale a celor ce exercitau forța publică, îndeplinind atribuțiile autoritare de conducere statală. De la apariția lor, impozitele au fost concepute și aplicate diferit, condiționat de dezvoltarea economico-socială și de cheltuielile publice acceptate în fiecare stat. Date despre impozitele și cheltuielile publice din antichitate se cunosc îndeosebi din istoria statelor antice grec și roman.

Rolul impozitelor de stat se manifestă pe plan financiar, economic și social. Rolul cel mai important al impozitelor este cel financiar, deoarece acesta constituie mijlocul principal de procurare a resurselor financiare necesare pentru acoperirea cheltuielilor publice. În ultimul timp s-a accentuat rolul impozitelor pe plan economic, caracterizat prin încercările statului de a folosi impozitele ca un mijloc de intervenție în activitatea economică. Pe plan social rolul impozitelor se concretizează în faptul că prin intermediul lor statul procedează la redistribuirea unei părți importante din PIB între clase și pături sociale.

În literatura de specialitate se vorbește despre existența unor limite ale impozitelor, caracterizată ca pondere a acestora în PIB. Limita impozitelor dintr-o anumită țară este influențată atât de factori externi sistemului de impozite, cât și de factori interni (proprii) ai acestuia [2, p.54].

Din categoria factorilor externi ce influențează limita impozitelor pot fi menționați: nivelul PIB pe locuitor, nivelul mediu al impozitelor pe plan internațional, condiții de natură politică, economică, socială etc.

În cadrul factorilor proprii sistemului de impunere, care influențează limita impozitelor, locul cel mai important îl ocupă progresivitatea cotelor de impunere. Astfel, în țările în care impozitele au o pondere mai ridicată în PIB cotele de impunere au o progresivitate mai înaltă.

Prin politica fiscală practică statul are dreptul de a prelua o parte din veniturile realizate de subiectele de drept sau de a percepe o parte din costul serviciilor prestate în folosul solicitanților. Cel mai utilizabil mijloc de plată, atât pentru stat, cât și pentru agenții economici, aplicat la trecerea frontierei, rămân a fi taxele vamale. Taxele vamale reprezintă un impozit indirect, care apare ca urmare a intervenției statului în comerțul internațional.

În orice economie taxele vamale au un rol complex, constituind, în primul rând, un instrument prin care se asigură protecția producției și a producătorilor naționali, lărgirea cooperării economice și, în al doilea rând, o sursă de venituri pentru bugetul de stat. Taxele vamale sunt venituri fiscale ale bugetului de stat, fiind, totodată, și un mijloc de stimulare a exportului și de lărgire a cooperării economice cu alte state ale lumii. La etapa actuală, de regulă, taxele vamale dețin o pondere importantă în totalul impozitelor indirecte.

În conformitate cu Legea cu privire la tariful vamal (art.1), taxele vamale se aplică pentru:

- ✓ optimizarea structurii importului de mărfuri;
- ✓ echilibrarea importului și exportului de mărfuri;
- ✓ protecția producătorilor autohtoni de mărfuri;
- ✓ crearea condițiilor favorabile pentru integrarea economiei Republicii Moldova în economia mondială [1].

Codul Vamal al Republicii Moldova determină taxa vamală ca pe un impozit încasat de organul vamal conform tarifului vamal la import, iar, conform Legii cu privire la tariful vamal, taxa vamală este plată obligatorie, percepută de autoritatea vamală la introducerea sau scoaterea mărfurilor pe/de pe teritoriul vamal.

Se cunosc următoarele tipuri de taxe vamale:

- ✓ **ad valorem**, calculată în procente față de valoarea în vamă a mărfii;
- ✓ **specifică**, calculată în baza tarifului stabilit la o unitate de marfă;
- ✓ **combinată**, care cumulează tipurile de taxe vamale ad valorem și specifică;
- ✓ **excepțională**, care, la rândul ei, se divizează în:
 - **taxa specială** care este aplicată în scopul protejării mărfurilor de origine indigenă la introducerea pe teritoriul vamal a mărfurilor de producție străină în cantități și în condiții care cauzează sau pot cauza prejudicii materiale considerabile producătorilor de mărfuri autohtoni;
 - **taxa antidumping** care este percepută în cazul importului unor mărfuri la prețuri mai mici decât valoarea lor în țara exportatoare, dacă sunt lezate interesele producătorilor autohtoni ori dacă intervin piedici la organizarea sau extinderea în țară a producției de mărfuri identice sau similare;
 - **taxa compensatorie** care este aplicată la importul mărfurilor, la producerea sau la exportul cărora au fost utilizate, direct sau indirect, subvenții, dacă sunt lezate interesele sau apare pericolul cauzării prejudiciilor materiale producătorilor autohtoni de mărfuri identice sau similare ori intervin piedici pentru organizarea sau extinderea în țară a producției de mărfuri identice sau similare. Taxele compensatorii pot fi introduse în urma anchetei efectuate de către autoritatea de investigație, conform procedurii similare celei aplicate în investigația antidumping.

Sistemul fiscal al Republicii Moldova presupune existența și a anumitor facilități fiscale privind taxa vamală. Prin facilități fiscale/tarifare se subînțelege facilitățile acordate de către țară, în condiții de reciprocitate sau unilateral, și anume: cote tarifare la import, reducere de taxe vamale, scutire sau restituire a taxei plătite anterior.

Încasările vamale reprezintă principalele mijloace financiare alocate la bugetul de stat. Analizând Tabelul 1 ce ilustrează taxele vamale percepute între anii 2003 și 2012, menționăm că datele statistice atestă că drepturile de import/export transferate în bugetul de stat pe parcursul ultimilor ani au crescut esențial. Această majorare este determinată de contribuția tuturor plăților vamale, inclusiv de cea a taxelor vamale care, comparativ cu anii precedenți, au înregistrat ritmuri de creștere mai mari.

Tabelul 1

Taxele vamale încasate de către organele vamale ale Republicii Moldova în perioada 2003-2012

Anul	Suma totală a taxei vamale încasate (mii lei)	Abaterea față de anul precedent (+ ; -)	
		absolută (mii lei)	relativă (%)
2003	291 953,5	-	-
2004	310 316,7	18 363,2	106,28
2005	425 480,2	115 163,5	137,11
2006	457 353,2	31 873,0	107,49
2007	604 228,7	146 875,5	132,11
2008	818 501,2	214 272,5	135,46
2009	626 070,1	-192 431,1	76,49
2010	759 803,0	133 732,9	121,36
2011	832 672,0	72 869,0	109,59
2012	938 100,0	105 428,0	112,66
Ritmul mediu anual de creștere, %			113,85

Sursa: elaborat de autori în baza sursei [3].

Sistemul vamal modern și polifuncțional deține un rol important în sistemul de reglementare a activității economice externe a țării și în completarea bugetului de stat cu încasări fiscale.

Din Tabelul 1 observăm că încasările percepute din taxe vamale pe parcursul perioadei 2003-2012 au evoluat considerabil, de la 291953,5 lei în anul bugetar 2003 la 818501,2 lei în anul bugetar 2008. Criza economică a avut un impact negativ asupra încasărilor din taxele vamale în anul bugetar 2009, înregistrându-se o micșorare a încasărilor, acestea constituind 626070,1 mii lei.

În 2010 economia Republicii Moldova își revine nesemnificativ și, ca urmare, încasările cresc până la circa 760 mil. lei. În anul bugetar 2012 se atinge punctul maxim al încasărilor în valoare de 938100 lei. În decursul perioadei 2003-2012 organele vamale au reușit să majoreze cifra încasărilor din taxe vamale de la 291953,5 mii în anul 2003 la 938100 mii în anul 2012, înregistrându-se o creștere de 646146,5 mii lei.

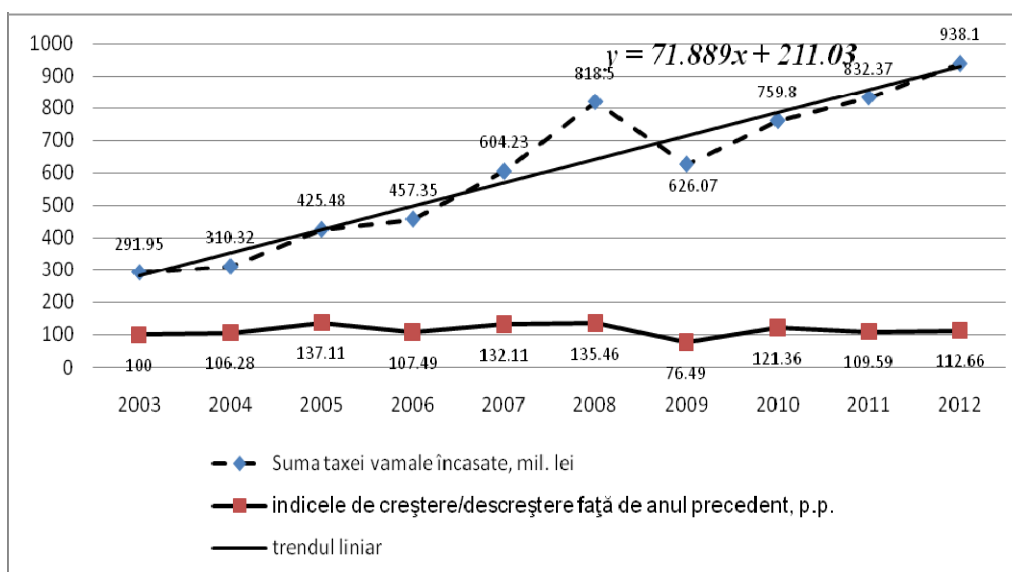

Fig.1. Evoluția și trendul liniar al sumei taxei vamale încasate în Republica Moldova în perioada 2003-2012.

Sursa: elaborată de autori

Din Figura 1 rezultă că în decursul perioadei analizate se atestă un trend ascendent: indicele mediu de creștere indică la o creștere medie anuală de 13,85%, iar ecuația trendului liniar – la o creștere medie anuală în mărime absolută de circa 71,89 milioane lei.

Taxele vamale percepute asupra importurilor de mărfuri produc efecte complexe, de natură financiară, economică și comercială, asupra prețurilor, competitivității produselor, consumului intern, formării veniturilor bugetare, efecte de protejare a producătorilor autohtoni de concurența străină, a balanței de plăți externe.

Aceste aspecte evidențiază caracterul complex al taxelor vamale de import, necesitatea stabilirii lor cu responsabilitate și cunoașterii nu doar a nivelului lor, ci și a incidențelor asupra economiei. Actualmente, în economia națională taxele vamale reprezintă nu doar venituri fiscale ale bugetului de stat, dar și un mijloc de stimulare a exportului, de largire a cooperării economice cu alte țări, asigurând și intensificarea reciproc avantajoasă a schimburilor economice, culturale și științifice cu alte state.

Din sistemul impozitelor indirecte percepute de autoritățile vamale, alături de taxele vamale mai fac parte taxa pe valoare adăugată și accizele.

În Tabelul 2 este prezentată dinamica prelevărilor fiscale la bugetul de stat din încasările TVA, în urma realizării unui import de mărfuri, ce reflectă o creștere stabilă pentru perioada 2003-2012. Între anii 2003-2012 cuantumul taxei pe valoare adăugată înregistrează ritmuri de creștere însemnate.

Analizând datele din Tabelul 2, observăm că încasările anului bugetar 2003 sunt reflectate în proporție de 2376547,3 mii lei, iar în anul 2004 organele vamale au încasat cu 26,14% mai mult față de anul 2003. În anul 2005 această creștere fiind de 35,90% față de anul 2004. Valorile acestei taxe cresc și în 2006 cu 1193871,4 mii lei, o creștere procentuală față de anul 2005 de 29,3%, iar în anul 2007 această creștere fiind de 1128256,0 mii lei, sau 21,41%. În anul bugetar 2009, ca urmare a crizei economice, încasările scad esențial față de anul

precedent cu 24,15%. Anul 2010 este marcat de o ușoară creștere de 26,66% față de anul 2009. Doar în anii 2011 și 2012 se reușește să se treacă de pragul valorilor din anul 2008; veniturile fiscale din TVA în 2011 au crescut până la 8547924,0 lei, iar în 2012 până la 8911200 lei.

Tabelul 2

Taxa pe valoare adăugată încasată de către organele vamale ale Republicii Moldova în perioada 2003-2012

Anul	Suma totală a TVA (mii lei)	Abaterea față de anul precedent (+;-)	
		absolută (mii lei)	relativă (%)
2003	2 376 547,3	-	-
2004	2 997 842,4	621 295,1	126,14
2005	4 074 232,0	1 076 389,6	135,90
2006	5 268 103,4	1 193 871,4	129,30
2007	6 396 359,4	1 128 256,0	121,41
2008	7 274 715,3	878 355,9	113,73
2009	5 517 888,9	-1 756 826,4	75,85
2010	6 989 045,0	1 471 156,1	126,66
2011	8 547 924,0	1558879,0	122,30
2012	8 911 200,0	363 276,0	104,24
Ritmul mediu anual de creștere, %			115,81

Sursa: elaborat de autori în baza sursei [3].

Accizele reprezintă taxe speciale de consumație și se axează, de regulă, pe importul (și nu numai) acestor grupe aparte de produse, care sunt percepute de organele vamale. Accizele sunt așezate asupra unor produse care se consumă în cantități mari și care nu pot fi înlocuite de cumpărători cu altele. Astfel, accizele se instituie asupra unor produse care au cerere inelastică, precum sunt: băuturile alcoolice, țigările, produsele petroliere etc.

Scopul aplicării accizelor este în primul rând unul fiscal – formarea de resurse la dispoziția statului. În al doilea rând, acestea pot fi folosite drept pârghii pentru controlul consumului, în sensul descurajării acelor bunuri/servicii care, spre exemplu, dăunează sănătății.

În Tabelul 3 este prezentată dinamica încasărilor din accize de către organele vamale pentru perioada 2003-2012. Examinând datele reflectate în acest tabel, observăm că prelevările din accize în anul 2003 au fost de 745933,4 lei, încasările în anul bugetar 2004 au înregistrat o diminuare ușoară față de anul 2003 de 691,5 mii lei, o scădere de aproximativ 0,1 la sută.

Tabelul 3

Accizul încasat de către organele vamale, pentru perioada 2003-2012

Anul	Suma totală a accizului (mii lei)	Abaterea față de anul precedent (+;-)	
		absolută (mii lei)	relativă (%)
2003	745 933,4	-	-
2004	745 241,9	- 691,5	99,90
2005	985 996,2	240 754,3	132,30
2006	851 013,2	- 134 983,0	86,30
2007	1 082 717,6	231 704,4	127,22
2008	1 311 869,1	229 151,5	121,16
2009	1 312 509,0	639,9	100,04
2010	1 703 034,0	390 525	129,75
2011	2 182 956,0	479 922	128,18
2012	2 440 200,0	257 244	111,78
Ritmul mediu anual de creștere, %			114,07

Sursa: elaborat de autori în baza sursei [3].

În anul 2005 s-a înregistrat o creștere esențială a încasărilor de acciz cu 240754,3 mii lei, respectiv cu 32,3% mai mult față de anul precedent. În anul 2006 încasările scad față de anul 2005 cu 134983 mii lei, ceea ce reprezintă aproximativ 13,7 la sută. Această micșorare a fost cauzată într-o măsură oarecare de reducerea termenului de exploatare de la 10 ani la 7 ani la importul mijloacelor de transport (ceea ce a cauzat reducerea esențială a volumului importului de mijloace de transport), precum și de modificarea cursului de schimb al monedei naționale în raport cu principalele valute străine (euro și dolarul). În general, tendința de evoluție a accizului este pozitivă și constituie 14,07 p.p. anual.

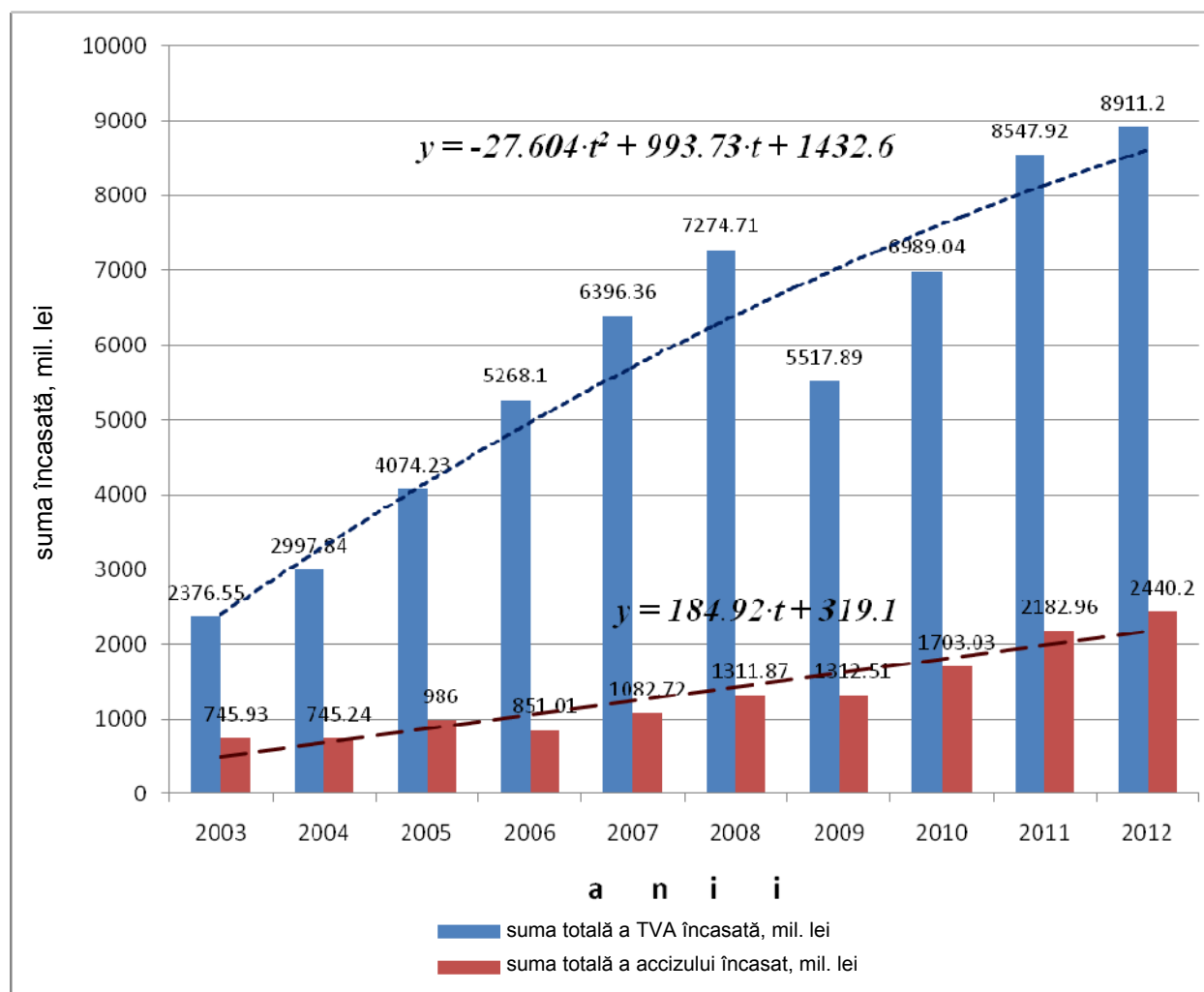

Fig.2. Tendința de evoluție a sumei TVA și accizului încasate de către organele vamale ale Republicii Moldova în perioada 2003-2012.

Sursa: elaborat de autori

Datele prezentate în Figura 2 indică la o evoluție ascendentă de tip liniar a accizelor încasate și la o variație a sumelor TVA, a cărei tendință corespunde unui polinom de gradul 2, care, deși evoluează în timp după trend ascendent, în unii ani se observă diminuări esențiale, fapt condiționat nu de fluctuația consumului, ci de modificarea politicii fiscale.

Politicii fiscale îi revine un rol important în realizarea obiectivelor macroeconomice ale Guvernului privind: ridicarea nivelului de ocupare a forței de muncă; creșterea ratei de dezvoltare economică; stabilitatea prețurilor; echilibrul balanței de plăți externe ș.a. O mare parte din aceste obiective se realizează prin aplicarea măsurilor de politică fiscală, care sunt adoptate de către stat cu privire la:

- ✓ stabilirea categoriilor de impozite utilizate și a cuantumului acestora;
- ✓ locul tuturor veniturilor în buget;

- ✓ modul în care le utilizează ca pârghie pentru a stimula dezvoltarea economică și rezolvarea problemelor sociale și politice.

Efectele politicii fiscale se manifestă la nivel micro- și macroeconomic. Între politica economică și cea fiscală există relații de interdependență, politica fiscală fiind implicată în rezolvarea cerințelor economiei naționale prin intervenția anumitor instrumente fiscale, care să impulsioneze încurajarea dezvoltării anumitor domenii de activitate ale economiei naționale.

Putem concluziona că pentru a asigura bugetul statului cu resursele financiare optime este necesară o planificare și o evaluare ex-ante a măsurilor de politică fiscală care urmează a fi implementate, pentru a obține indicatorii de performanță prognozați.

Bibliografie:

1. Legea Republicii Moldova cu privire la tariful vamal, nr.1380-XIII din 20.11.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr.40-41/286. Republicată în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 01.01.2007, ediție specială.
2. SECRIERU, A. *Finanțele publice: instrumente și mecanisme financiare de intervenție guvernamentală*. Chișinău: Editura Epigraf, 2004. 423 p.
3. <http://www.customs.gov.md>
4. <http://www.statistica.md>

Prezentat la 13.05.2014